

KİLİSE İÇİN BEGUİNELER SAPKIN MI? MİSTİK Mİ? ARE THE BEGUINES FOR THE CHURCH HERETICS? MYSTIC?

Derya Gürtaş DÜNDAR

Öğr. Gör., .Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, e-mail: dundarderya@yandex.com,

ORCID ID: 0000-0002-4432-6462

ÖZET

Beguine kadınlarını, manastır kuralına tâbi olmayan laik sınıfa mensup dindar kadınlar olarak tanımlamak mümkündür. Beguinelere ait evler, XII.yy.da Fransa’da ortaya çıkmış; daha sonra Almanya’ya yayılmıştır. Beguine isminin Avrupa’da daha fazla duyulmaya başlaması, XIII. yy.da olmuştur. Özellikle ön plana çıktıkları coğrafi bölgeler, Kuzey Fransa ve Almanya civarları olmuştur. Karakteristik ifadeleri yoksullara, hastalara ve acı çekenlere hizmette bulunmak ve hayır işleri ile meşgul olmaktır. Beguinelerin bu mütevazı ve dindar yaşamları, kendi dönemlerinde bile örnek gösterilen noktalardan biri olmuştur. Beguineler, birincil işlerini manastırın kendi duvarları içinde yapmışlarsa da çoğu zaman Beguineler hastanelerde, cüzzam hastanelerinde, okullarda ya da benzeri yerlerde hizmet etmek, şifa dağıtmak ve hayır işi yapmak için dışarı çıkmışlardır.

Kilise için kadınların dinî hayattaki yeri ancak mistisizm boyutunda saygı gösterilmesi gereken bir şeydi, kilise boyutunda kurumsal bir etkileri olamazdı. Beguinelerin kilise ile ilişkileri incelendiğinde hem bir kadın hareketi hem de kiliseden bağımsız laik bir grup olmaları nedeniyle özellikle kontrol altında tutulduğu söylenilebilir. Beguinelerin kilise tarafından sapkın olarak görülmesinin nedeni, onların “Özgür Ruh Hareketi” gibi heretik akımlarla ilişkili olduğu inancından ileri gelmiştir. Bu süreçte bazı Beguineli kadınların sapkın olarak nitelendirilmesi, kilise ile aradaki savaşın ilk kıvılcımı olmuştur. Bu makalede kilisenin bu muhafazakâr kadınları sapkın olarak ilan etme süreci, bu sürecin neden ve sonuçları ile anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Orta Çağ Avrupa, Beguine, Kadın, Dinler Tarihi, Hristiyanlık, Kilise

ABSTRACT

It is possible to define Beguine women as religious women belonging to the secular class who were not subject to the monastic rule. Beguine houses appeared in France in the XIIth century and then spread to Germany. The name Beguine started to be heard more in Europe in the XIIIth century. The geographical areas where they were particularly prominent were around Northern France and Germany. Their characteristic expressions were to serve the poor, the sick and the suffering and to engage in charity. This modest and pious life of the Beguine’s was one of the exemplary points even in their own time. Although the Beguine’s did their primary work within the walls of the monastery itself, they often went out to serve, heal, and do charity work in hospitals, leper centres, schools, or similar places.

For the Church, the place of women in religious life was something to be respected only in the realm of mysticism; they could have no institutional influence on the ecclesiastical level. When the Beguines' relations with the Church are analysed, it can be said that they were kept under control especially because they were both a women's movement and a secular group independent from the Church. The reason why the Beguines were considered heretical by the Church was because of their belief that they were associated with heretical movements such as the Free Spirit Movement. In this process, the labelling of some Beguinese women as heretics was the first spark of the war with the church. In this article, the process of the Church's declaration of these conservative women as heretics is described, together with its causes and consequences.

Keywords: Middle Ages, Europe, Beguine, Woman, History of Religions, Christianity, Church

GİRİŞ

Orta Çağ Avrupası’nı şekillendiren önemli krizlerden biri, Roma İmparatorluğu gibi güçlü bir devletin çökmesidir. Antik Çağ’ın Orta Çağ’a miras bıraktığı en önemli sorun, Roma İmparatorluğu’nun yıkılmasından sonra güçlü devlet otoritesinden yoksun bir Avrupa’da farklı güç odaklarının bu gücü eline alma mücadelesi olmuştur. Bu süreçte feodalite adı verilen yeni yönetim tarzı bu coğrafyada etkin olurken kilise ve ruhban sınıfı da Avrupa bireyinin günlük hayatını şekillendirmiştir. Böyle bir ortamda sosyal hayat, belirli kurallar altında devam etmiş; ekonomik hayat ise Antik Çağ’dan daha farklı bir süreç izlemiştir.

Roma İmparatorluğu'nun çöküşünden doğan yeni Orta Çağ toplumunun karakteri, antik kentin gerilemesi ve neredeyse yok olması ve erken Orta Çağ'da ağırlıklı olarak ortaya çıkan kırsal bir toplumun şekillenmesi ile oluşmuştur (Herlihy, 1968: 1, 2). Antik kültürün yerini yeni bir Orta Çağ medeniyetine bırakması, yeni oluşan kent kültürünün gelişmesi ve bunun sosyal hayatta yarattığı hareketlilik sayesinde olmuştur. Bir yandan feodal sistem ile hiyerarşik düzen kurma çabasında olan derebeyler ile eski iktidarını kazanmaya çalışan krallar arasındaki gizli rekabet, diğer yandan güç yarışında varlığını ağır bir şekilde hissettiren kilise ve ruhban sınıfı bu dönemin tüm yaşam alanında önemli izler bırakmıştır. Bu çetrefilli sürecin en büyük etkisini kentler görmüştür. Çünkü kentlerde bir tarafta seküler yöneticilerin ve idarecilerin kanun ve kuralları ile nizam sağlanmaya çalışılırken diğer tarafta ise ruhban sınıfının müdahale ettiği özel yaşam alanları halkın maddi ve manevi dünyasını kısıtlamıştır.

Yerel iktidarlarını korumak adına Papa ile anlaşan kralların aforoz edilmemek için verdiği tavizlerle kilise gücünü arttırmış; kendine özgü hukuku, geniş arazileri, asillerle birlikte paylaştığı egemenlik hakkı ve zulüm makinelerine dönüşen Engizisyon, mahkemeleri olan büyük bir otoriteye dönüşmüştür. Bunu başarmak adına bir yandan "Kilise Babaları" tarafından halk kitlelerine mal mülk elde etmenin dinen câiz olmadığı inancı telkin edilirken diğer yandan da halkın dinî hayatını kendi kuralları çerçevesinde yaşayacakları bir manastır hayatı sunulmuştur. Zamanla bu manastırlar, adeta birer iktisâdî kuruma dönüşmüş ve ruhban sınıfının kazançları artmıştır (İmamoğlu, 2001: 102). Bu gücü korumak adına kilisenin birçok konsey topladığı ve siyâsî erklerle ilişkilerini hep sağlam tuttuğu görülmüştür.

Dinî hayat açısından bakıldığında Orta Çağ tarihinin en güçlü dinî hareketlerinden biri olan XI. yy. kilise reformu yaşanmış ve bunun sonucu olarak ruhban evliliği yasaklanmıştır. Böylece ruhban hanedanlıklarının oluşması engellenirken toplumdaki önemli elit gruplardan biri olan ruhban sınıfının ve kilisenin Orta Çağ dünyasında sosyal ilerlemeye etkisi artmıştır. Her ne kadar ünlü papazların çoğu, önde gelen ve ruhban olmayan ailelerden gelmeye devam etse de yine de düşük doğumlu, yetenekli erkekler zaman zaman kilise hiyerarşisinde en üst seviyelere ulaşabilmiştir. Örneğin XI. yy. reformuna adını veren Papa VII. Gregory ve ilk Haçlı Seferi'ni düzenleyen Papa II. Urban gibi (Herlihy, 1973: 624).

Orta Çağ Dönemi İslam dünyasında olduğu gibi Hristiyan dünyasında da farklı dinî anlayışların¹ ortaya çıktığı dinamik bir dönem olmuştur. Bu dönemde, dinî hayata yön veren ruhban sınıfı yanında halkın içerisinde gelen ve mistik tecrübeye sahip kimseler de insanların manevî dünyasını şekillendirmişlerdir (Şen, 2022: 39). İnsanların manevî dünyasını yönlendiren bir diğer unsur da manastırlar olmuştur. Çünkü kilise için dünyevî olan her şey günaha teşvik ettiği için aklını kötü şeylere çelerek zevke dalanlara karşı manastır sistemi içinde nefsinin çilekeşlikle terbiye edenler, dinsel hayatın onursal üstünlüğüne ulaşmaktadır (Akalin, 2013: 159). Bu nedenle manastır hayatı özellikle dikkat çekmektedir.

Orta Çağ Avrupası'nda dinî hayatın temeli olan unsur manastırlardır. Manastır hayatı denince akla ilk gelen, belirli kurallar içerisinde rahiplerin ve kilisenin kontrolü altında manevî dünyanın zenginleştirilmesidir. Bu konuda bilinen en yaygın tarikatlardan biri olan *Benedik Tarikatı* örneği, Orta Çağ Avrupası'nda manastır hayatının temel sınırlarını çizmiştir. Örneğin Nursialı Aziz Benediktus tarafından kurulan Benedikten Tarikatında yine aynı kişinin tarikat üyelerinin uyması için VI. yüzyılda yazdığı 73 bölümden oluşan "*Regula*" denilen kurallara uyması zorunluydu. Çünkü bu kurallarla manastır içerisinde keşişlerin edeceği duadan, ilâhî ezberlemeye, kutsal metin okumaya, meditasyon ya da gündelik işleri yapmaya kadar, yapmak zorunda oldukları her türlü görev saati belirliydi ve bu kuralların dışına çıkmak kesinlikle yasaktı (Genç, 2012: 40). Ancak dönem itibarıyla Hristiyan Avrupa'da meydana gelen siyâsî ve ekonomik krizler, resmî dinî otoritelerin yozlaşması ve dünyevileşmesi, salgın hastalıklar, doğal afetler vs. gibi konular insanları alternatif dinî tecrübelerle

¹Bu dönem de İslam dünyasında Hanefilik, Şiilik, Hanbelilik, Malikilik...vb. mezhepler ortaya çıkarken Hristiyan dünyasında "Ortodoks ve Katolik" olarak iki ana mezhep vardı. Bunun yanında Hristiyan dünyasında Gnostikler, Bogomiller ve Doketistler gibi eğilimler de Hz.İsa, kurtuluş, kefarete, günah, cennet... vb. teolojik konularda kiliseden farklı düşündükleri için "Heretik" olarak adlandırılıyordu.

itmiş gözükmetedir. Çünkü Katolik Avrupa’da kilise öğretisinin dışında gezginci vaizler ve dilenci keşiş grupları bu dönemde ortaya çıkmıştır (Şen, 2022: 60).

Dinî hayatta kadınlara bakıldığında erkekler kadar şanslı olamamış manevî dünyalarını sadece manastırlarda rahibelere benzeyen bir şekilde kilise kuralları altında yaşayabilmişlerdir. Kendi düşüncelerini ve yaşam tarzlarını resmîleştirebilmeleri ancak kilise onayı ile olmuştur. Kilise kuralları dışında manevî bir hayat yaşayan ve örnek olanlar, kilise veya nüfuzlu kişilerin gölgesi altına girmedilerse ya da bir rahip tarafından hayatları yazılmadı ve desteklenmediyse büyük acılar çekebilmişlerdir. Kathar, Bogomil, Beguine kadın örnekleri bunlardan bir kaçıdır. Kilise kendi kurallarını tanımayan bu grupları “heretik” kılıfına sokarak mücadele etmiş ve onları sapkınlıkla suçlamıştır.

Bu makalede kilisenin sapkın olarak gördüğü beguine kadınlarının hayatları incelenerek neden böyle algılandıkları araştırılmıştır. Beguine hareketi neden kilise için mücadele edilecek bir grup haline dönmüştür; bunun sosyal, siyâsî ve ekonomik süreçleri ve sonuçları incelenmeye çalışılmıştır.

1. Beguinelere ve Beguinelere’in Yapısı

Beguine kelimesinin etimolojisi ile ilgili farklı bakış açıları mevcuttur. Bunlardan biri Beguinelere adlarının “dua etmek” anlamında eski Flemenkçe “*beghen*” kelimesinden geldiği şeklindedir. Bir başka bakış açısına göre de Beguinelere adları kurucusu olarak görülen *Lambert le Bègue*’den (ö.1177) gelmektedir (Temiztürk, 2022: 50).

“Begin” kavramı, XIII. yy. da Kuzey Avrupa’da başlayan ve hızla yayılan heterojen dinî kadın hareketinin herhangi bir bireyini tanıtmak için kullanılmıştır (Gülmez, 2011: 70). Daha geniş bir ifade ile Avrupa’da XIII. ve XIV. yy.larda bilinen ve genellikle “*beguine*” olarak tanımlanan çeşitli kadın toplulukları, evrensel olarak “yarı dinsel” olarak yorumlanmaktadır. Çünkü beguine yaşamını tanımlamak bir dizi faktör nedeniyle karmaşıktır ve araştırmacılar, “*beguine*” teriminin anlamını belirlemede zorlanmaktadır. “*Beguine*” aynı zamanda manastır hayatı gibi kurumsal olmayan meslektaşlarıyla ilişkili değer ve uygulamaları sürdüren gayri resmî kadın topluluklarını tanımlamak için kullanılan bir dizi terimden sadece biridir. Bu yapı içerisinde “ev kuralları ve tüzükler” literatürde ihmal edilmiştir. Beguine toplulukları bağımsızdır ve uygulamalar, gruplar arasında farklılık göstermektedir (Howard, 2019: 2, 3). Daha basit bir ifade ile beguinelere manastır kuralına tâbi olmayan laik sınıfa mensup dindar kadınlar olarak tanımlamak mümkündür. XIII. yy. Hollanda-Belçika-Lüksemburg gibi ülkelerde daha çok karşımıza çıkan (Morrison, 2016: 136) bu mistik kadınların “*beghard*” denilen mistik erkekler topluluğu olsa da adlarını pek duyuramamış ve tarih sahnesinden silinmişlerdir. Beguinelere Aşağı Ülkeler, Almanya, Fransa ve İtalya gibi farklı bölgelere yayılmasına karşın; beghardlar genellikle Aşağı Ülkelerin sınırları içerisinde kalmışlardır (Temiztürk, 2022: 48,49). Şapelleri, hastaneleri ve evleri olan bu topluluklar; Antwerp, Ghent, Leuven ve Brugge’de beguine olarak adlandırılmıştır. Bazı toplulukların sadece birkaç üyesi olabilirken Mechelen’in 1500 kadar sakini vardı (Morrison, 2016: 136).

Beguinelere ait evler, XII.yy.da Fransa’da ortaya çıkmış, daha sonra Almanya’ya yayılmıştır (Gülmez, 2011 :71). Beguine isminin ilk kez Avrupa’da duyulmaya başlanması 1230’lu yılları kapsar. Özellikle ön plana çıktıkları coğrafi bölgeler, Kuzey Fransa ve Almanya civarlarıdır. Beguinelere Avrupa’nın güneyinden ziyade kuzey bölgelerini oluşturan Aşağı Ülkelerde ortaya çıkması dikkat çekicidir. Bu bölgeler, Rönesans öncesi kiliseden bağımsızlaşma adımları olarak düşünülebilir. Çünkü beguine düzeni, kiliseden bağımsız mistik bir düzendi. Bu yönü ile siyasallaşan ve dünyevileşen kiliseye karşı münzevî bir hayat örneği sunmaları, kilisenin elinde tuttuğu iktidar ve güce tepki olarak yorumlanabilir. Beguinelere ekonominin daha canlı olduğu Lombard, Güney Fransa ve Belçika’da etkili olması bu tepkinin bir sonucu olarak görülebilir (Temiztürk, 2022: 54).

Bu olağanüstü kadınların maneviyatı, Orta Çağ dininin temel unsurlarının birçoğunu sembolize ediyordu. Çünkü öncelikle resmî olarak ruhban veya manastır hareketinden farklıydı, kadın hareketiydi; Mesih’i örnek alan mistik bir tefekkür hayatını kapsıyordu; yoksulluk, alçakgönüllülük

ve iffet hayatını gönüllü olarak benimsiyorlardı. Karakteristik ifadeleri yoksullara, hastalara ve acı çekenlere hizmette bulunmak ve hayır işleri ile meşgul olmaktı (Woods, 1977: 7). Öncelikli işleri yoksul kadınlara barınma ve çalışma ortamı oluşturmak olsa da kadınların hasta bakıcılık, öğretmenlik gibi mesleklere sahip olmasını da sağlamışlardır. Bu sayede kadınların şehir merkezlerinde bulunan kurumlarda istihdam edilmesine de hizmet etmişlerdir (Erbaba, 2015: 1212). Yine de XIII. yy.ın başlarında beguinelere papalık onayı gayri resmî olarak verildi. Çünkü rahibeler gibi resmî ve kalıcı yeminler etmeksizin ortak dinî topluluklarla yaşıyorlardı (Morrison, 2016: 136, 137).

Beguine topluluklarının yükselişi Orta Çağ dünyasındaki değişimlere bağlanabilir. Günümüz post-modern dünyasındaki gelişmelere paralel değişimler, “XII. yy. Rönesansı” sonrası yaşanan yenileşmenin etkisinin çok fazla olduğu değişimler olmuştur. Böyle bir ortamda manastır dünyası dışında dindar laikler de yeni adanmışlık yolları bulabilmiş, bazıları münzevî olarak ya da gezgin vaizler olarak apostolik (havârîsel) yaşamı ararken diğerleri de karşılıklı destek için cemâatler kurabilmiştir. Bu yeni yollarla ilgili kilisenin görüşleri çeşitlilik gösteriyordu. Beguine (ya da diğer benzer terimler) olarak adlandırdığımız dindar kadın toplulukları, bu değişen olasılıklar yelpazesinin ortasında oluşmuştur (Howard, 2019: 2-4).

Bir beguine topluluğunun kurulma süreci çok çeşitliydi. Bazen birileri bir ev temin eder (ya da bir kişi ev bağışlar) ve rahibeler buraya taşınarak bir topluluk kurarlardı. Bazen de bir grup dindar kadın (ya da erkek dindarlar) bir “kutsal kişi” etrafında toplanır ve kendi evlerinde yaşayıp ortak toplantılar yapan ya da ortak bir ikâmet yeri bulan bir cemâat oluşurdu. Bazen bir grup, bir vaizin peşine takılır; vaiz de bu takibin yarı dindarlardan oluşan bilinçli bir topluluk haline gelmesine yardımcı olurdu. Bazı topluluklar, yerel bir kilise ile yakın bir ilişki geliştirirken diğerleri son derece bağımsızdı. Bu nedenle beguinelerin konut düzenlemeleri, topluluğun büyüklüğüne ve zenginliğine göre değişiyordu. Beguineler özel evlerde ya da ortak bir yatakhane yaşayabiliyordu. Ortak bir mülkün düzeni de değişiklik gösteriyordu. Bazı manastırların kendilerine ait bir şapelleri yoktu (Howard, 2019: 4).

Bir beguine topluluğunun kurulmasında başka unsurlar da önemliydi. Üyeler ortak bir evde yaşayacaklarsa üyelerin potansiyel gelir kaynaklarını güvence altına almaları gerekiyordu. Nivellesli Ida'nın etrafında toplanan topluluk gibi birkaçı dilencilik yapsa da çoğu dilenci ya bağımsız kaynaklarla ya da el emeğiyle kendilerini ve topluluklarını destekliyordu. Beguine topluluğuna apostolik (havârîsel) idealler peşinde koşan varlıklı kadınlar katıldığı gibi orta ve düşük sosyo-ekonomik statüdeki kadınlar da katılabiliyordu. Tarikat, bu kadınlar için ibadet edebilecekleri ve çalışabilecekleri güvenli bir sığınak sunuyordu (Howard, 2019: 4-5). Bu yönü ile beguinelerin kadınlara pek çok konuda destek olduğu söylenebilir. Ayrıca beguine kadınları, bu evlerde kaldıkları sürece bakire kalacaklarına söz verirdi. Ancak resmî yeminler etmedikleri için cemiyyetten istedikleri zaman evlenmek üzere ayrılabilmeleri, rahibe olmasalar da münzevî hayatlarıyla sıradan insanlardan farklı bir profil hareketinin kendiliğinden gelişmesine ve XIII. yy.da Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da evlilik çağında olan ve pek çok sayıda dul kadın tarafından desteklenmesine de neden olmuştur (Gülmez, 2011: 69, 71).

Beguine topluluklarında kısmen farklılık gösterse de düzenli ortak toplantılar yapmışlardır. Ortak toplantılar genellikle âyîn, topluluk duaları, topluluğun işlerini yürütmek için bir araya gelme ve seçilmiş yemekleri içeriyordu. Bunlar manastır ortamlarında bulunması beklenen normal ortak toplantı türleridir. Genel olarak beguinelerden hayırseverleri için dua etmelerinin istendiği ve hatta kanunlarda bunun zorunlu tutulduğu ve bazı topluluklarda günlük dua döngüsünün manastır programlarına benzer şekilde yapılandırıldığı görülmektedir (Howard, 2019: 5). Özellikle vurgulanması gereken bir nokta beguine kadınlarının çoğunun geleneksel manastır hayatına geçmeden önce sadece kısa bir süre için beguine olmaları ve hayatlarını beguine evlerinde bir kuralı takip ederek devam ettirmeleridir (Simons, 2001: 37).

Beguineler, iş günlerinde sabah erkenden kalkıp kilisede bir araya gelmeyi âdet edinmişlerdir. Her biri, kendisine özel olarak tahsis edilmiş olan kendi yerine gitmiş; orada âyîni dinledikten ve dualarını

ettikten sonra evlerine dönerek bütün gün sessizce çalışmışlardır. Çalışırken duadan da vazgeçmezlerdi. Çünkü bu şekilde tüm ülke için çok yararlı olduklarını düşünüyorlardı. Gece geç saatlerde akşam duasından sonra kiliseye gider, işaret verilip yatılana kadar kendilerini dualara ve meditasyonlara adanlardı. Pazar günleri ve kutsal günlerde âyınler, vaazlar, dualar ve meditasyonlarla kendilerini her şeyleriyle Rab'ın hizmetine adanlar; bu günlerde hiç kimse başrahibenin özel izni olmadan beguinelere ayrılamazdı (Howard, 2019: 5).

Beguinelere yaşam tarzları hakkında iki farklı oluşum esastır. Bunlardan biri dilenci tarikatlar bünyesinde gelişmiş ve geçimlerini el işleri ile sağlamışlar; ikinci grup ise hayatlarını gezgin münzeviler olarak devam ettirmiş ve günlük geçimlerini sadakalarla idâme ettirmişlerdir (Temiztürk, 2022: 52). Beguinelere yaşamları çok sadeydi ve keten yerine hasırda uyur ve genelde oruç tutarlardı, rutin âyınler sonrası sessizlik ve dua için kendi yerlerine gider ve tefekkürle meşgul olurlardı (Temiztürk, 2022:52,53; Abaydın, 2017: 16). Neredeyse tamamı kadınlardan oluşan beguine hareketi hakkında Jacques de Vitry şöyle demektedir: “*Dindarları sadece dünyayı terk edip dinî bir hayata geçenler olarak görmüyoruz, aynı zamanda evanjelik kurallar altında Rab'ına hizmet eden Mesih'in tüm inananları ve müdavimleri olarak adlandırıyoruz.*” (Howard, 2019: 7). Alman Fransisken Regensburglu Lamprecht ise “*Bugünlerde kadınlar teolojik konularda kendilerini ifade ediyorlar ve dinî sorunları ehliyetli erkeklerden bile daha iyi anlamış görünüyorlar.*” demektedir (Opitz, 2005: 297).

Beguinelere, günlük işlerini manastırın kendi duvarları içinde yapmışlarsa da çoğu zaman hastanelerde, cüzzam hastanelerinde, okullarda ya da benzeri yerlerde hizmet etmek, şifa dağıtmak ve hayır işi yapmak üzere dışarı çıkmışlardır. Özellikle sağlık alanında yoğun bir şekilde hizmet vermişler, yoksul hastaları evlerinde ya da kendi hastanelerinde tedavi etmişlerdir. Bu yönü ile kadın tıp pratisyenleri olarak da adlandırılabilirler. Gerçekten de ister istihdamda ister hizmette olsun, faaliyette bulunmak beguine yaşam biçiminin ayırt edici bir özelliğiydi. Yine de evlerinden ayrıldıklarında bile beguine dışında hizmet eden kadınların da itibarını korumak için, belirli kuralları içinde, özen gösterilirdi (Howard, 2019: 5; Morrison,2016: 136; Frank, 2011: 21; Whaley, 2011: 122).

Beguinelere genellikle mallarından feragat etmezlerdi. Beguinelere kendi servetleriyle ya da çalışarak kendilerini geçindirmeleri beklenirdi. Bir üye topluluktan ayrıldığında gelirini muhafaza ederdi. Aslında bazı beguinelere, kurnaz tüccarlardı; mülkleri yönetiyor, tekstil endüstrisinin bölümlerini idare ediyor ve kredi veriyorlardı. Bunun yanında sadelik içinde bir yaşamı benimsiyorlardı. Ayrıca evlenmek için beguinelikten ayrılmakta özgürdüler. Bu yönü ile kendilerini bir topluluğa bağlayan resmî yeminleri olmadığı için rahibelere göre daha esnek bir hayat yaşamakta idiler. (Gülmez, 2011: 70; Howard, 2019: 6; Temiztürk, 2022:49-50; Abaydın, 2017: 16; Morrison, 2016: 137). Başka bir deyişle yüksek Orta Çağ ve XIV. yy.da beguinelere, meslektan olmayan kadınların manastır hayatının düzeni ve sistemi içindeki kurallara boyun eğmeden topluluk, yoksulluk ve hizmet içinde yaşamak için izledikleri yollardan yalnızca birini temsil ediyordu (Woods, 1977: 5). Beguinelere, dünyevî hayat ile mütedeyyin hayat arasında keskin bir sınır çizmemişlerdir. Laik sınıftan farkları; dinî ideallerini ve yaşamlarını günlük hayatları ile sentezlemeleri rahibelere farkları ise manastır kurallarına tâbi olmamalarıdır. Bunun yanında kilise tarafından hiçbir zaman kanonik² olarak kabul edilmeseler de çevrelerinde “dindar kadınlar” olarak kabul görmüşlerdir (Temiztürk, 2022:49-50).

Beguine evlerine girişte belirli prosedürleri vardı. Öncelikle bu evlere uygun olmanız gerekirdi ve resmî bir başvuru yaparak topluluk üyesi olmak istediğinizi bildirmeniz gerekirdi. Bazen iki ay ama çoğunlukla yaklaşık 1 yıl bu evlerde topluluk kurallarına uygun bir yaşamı deneyimleyip devam etmek isteyenlere bir karşılama töreni yapılırdı. Bu süreden sonra gri tarikat elbisesi giyer, iffet ve itâat yemini ederlerdi. Ancak bu evlerden evlilik ya da başka nedenlerle ayrılmakta da özgürdüler. Bir beguinenin kıyafeti, her beguine tarafından tasarlanır; genellikle kendi üyeleri tarafından kendi kumaşlarıyla dikilir ve dekoratif süslemelerden kesinlikle kaçınılırdı. Ghent'teki yönetmeliklere göre

² Kanonik kelimesi genel anlamda “otoritelerce doğrulanmış” anlamına gelmektedir.

hiçbirinin üzerinde şekli, dikişi, kuşağı farklı ya da gecelik, başlık, eldiven, kayış, cüzdan ve bıçak gibi alışılmadık ya da şüpheli bir şey bulunamazdı. Genel olarak bu kıyafetler “alışkanlıkları çağrıştıran mütevâzi kıyafetler” olarak tanımlanmıştır. Topluluk, genellikle üyeler tarafından seçilen bir *magistra* ya da *müdire* tarafından yönetilirdi. Magistra, topluluğun işlerini denetler ve aynı zamanda kurum içi ruhânî yönetici olarak da hizmet verebilirdi. Çoğu beguine, bir yaşam kuralına göre yaşıyordu ancak bu kurallar resmî olarak tanınan bir belge değil, daha önceki manastır topluluklarında teamüllerin işlediği gibi “belirli bir beguine topluluğunun kadınlarının kendileri tarafından formüle edilmiş yaşayan geleneği” şeklinde oluşturulmuştur. Dolayısıyla resmî bir alışkanlık, başrahibe ya da onaylanmış bir yaşam kuralı olmaksızın, beguinelere tıpkı bir manastırda olduğu gibi giyinir ve kendilerini yönetirlerdi (Howard, 2019: 6; Opitz, 2005: 296; Temiztürk, 2022: 52). Beguine evlerinin hiyerarşik işleyişinde her merkezin başında bir yöneticinin olduğu ve gereklilik içermese de evlerde kalan kadınlar arasında da bir hiyerarşik yapı olduğu söylenebilir. Ancak en önemli kural bakire olmaktır. Çünkü her ne kadar yeminler etmeseler de yine de “bakire” olmak konusunda cemiyet içinde, cemiyet adına, söz vermişlerdir (Gülmez, 2011 :71-72).

Beguinelere mütevâzi ve dindar yaşamları, kendi dönemlerinde bile örnek gösterilen noktalardan biri olmuştur. XIII.yy.ın ortalarında Sorbonlu Robert, Paris'te kurmakta olduğu yeni kolejdeki öğrencilerin beguinelere model almaları için onları teşvik etmiştir. Çünkü Robert “beguine” etiketini okulunun hedefleriyle uyumlu, belirli bir dizi davranışla ilişkilendirmiştir. Dikkatler beguinelere ne olmadıklarından çok ne olduklarına -hayatlarını nasıl geçirdiklerine- çevrildiğinde bu yaşam seçiminin kendi bağlamlarındaki değeri daha iyi görülür. Beguinelere için yaşam; topluluğun kendi kendini yönetmesi, pazara ekonomik katılım, tefekküre dayalı mistisizm ile manevî dünyasını güçlendirme ihtiyacı olanlara apostolik (havârisel) bir yaşam sunmuştur. Üstelik zamanın kadınları için gerçekleştirilmesi son derece zor olan bir yaşam biçimi olmasına ve dahası, beguine yaşamını çevreleyen pek çok dinî gerilime rağmen beguinelere bir hareket olarak başarılı olmuşlardır (Howard, 2019: 7).

Beguinelere, ilk dönemlerinde soylu ve varlıklı kesime hitap etmişlerdir. Çünkü manastırlarının idâmesi sosyal yardımlarla sağlanıyordu. Bunun için aristokratların lojistik desteklerine, siyâsî veya dinî himayelerine ihtiyaç duymaktaydılar. Ayrıca kadınların manastıra kabul edilmeleri için gerekli olan çeyiz, genellikle varlıklı ailelerin karşılayabileceği miktarlardı. Toplumun soylu kısmı, çocuklarının eğitimi veya onları dine adamak için manastırı tercih ettiklerinden kızlarının evlilikleri için ayırdıkları çeyizi manastırlara bağışlamaktaydı. Bu durumda beguinelere de ister istemez soylu sınıfa hitap etmeleri kaçınılmaz olmuştur (Temiztürk, 2022: 51).

Beguinelere kendi dönemlerindeki Sistersiyen, Benedikten ve Dominikenlere nazaran tarikata katılma şartı olarak aranan “soylu sınıftan olma” konusunda daha esneklerdir. Süreç içerisinde farklı yetenek ve becerilere sahip, farklı statüdeki pek çok kadın bu topluluğa katılmıştır. Genel olarak tekstil üretiminde çalışmışlar bu nedenle de şehirlerde yaşamışlardır. Dolayısı ile toplulukta çoğu zaman orta ve üzeri sınıfa mensup kadınlar ön planda olmuştur. Örneğin XIV. yüzyılda Strasburg'ta 85 beguine evinin 23'ünün aristokrat, en az 23'ünün zanaatkâr, en az 26'sının da varlıklı ailelerden oluştuğu görülmektedir. Ayrıca bu evlerin kurucuları arasında soylu kesimin desteğinin de olduğu hatta evlerin 27'sinin bizzat kadınlar tarafından kurulduğu bilinmektedir (Temiztürk, 2022: 51-52).

İlk örneklerine XII.yy.da Kuzey Avrupa topraklarındaki şehirlerde rastlanan beguinelere, bu yüzyılın sonunda Liège bölgesinde *mulieres sanctae* (dindar kadınlar) ismiyle adlandırılmışlardır. Kaldıkları evlere katkıda bulunmak isteyen beguinelere dikiş ve çamaşır işleri yapmış, hasta bakımıyla ilgilenmiş ya da varlıklı ailelerin kızlarının eğitim işlerini üstlenmişlerdir (Temiztürk, 2022: 53). Kadınlar için alternatif bir sığınma evi olan beguinelere, birçok şehirde her yaşta bekâr kadınlara hitap etmiş; bir yandan da işçi ya da öğretmen olarak çalışmışlardır (Abaydın, 2017: 16).

Beguine hareketi, kuşkusuz sadece toplumsal ihtiyacın ürünü değildir. Ortaya çıkmalarında çevrelerinden gördükleri desteğin de önemi büyüktür. Soylu ve varlıklı ailelerin destekleri yanında zaman zaman Beguinelere siyâsî zümrelerden de destek gelmiştir. Örneğin 1254 yılında I. Haçlı Seferi'nden dönen Kral Luis, kutsal topraklara yaptığı seferin verdiği psikoloji ile günahlarından

tövbe etmek için hayır işleri ile meşgul olmuş ve Paris'teki beguine evlerine destek olmuştur. Kral Luis'in itirafçısı ve onun biyografisini yazan Beaulieu Geoffrey, kralın kendi cebinden beguinelere için ev satın alıp onlara bağışladığını belirtmektedir. Yine önemli bir beguine merkezi olan Lille şehrindeki evlere Kontes Margaret gibi siyâsîler destek vermiştir. Dolayısıyla beguinelere her ne kadar bağımsız, laik bir hareket olarak görünseler de farklı çevrelerden lojistik destek aldıkları görülmektedir (Temiztürk, 2022: 57). Bu desteğin en önemli nedenlerinden biri belki de beguinelerin de temel felsefesinin toplumsal kabulü ile ilgilidir. Çünkü beguinelerin temel felsefesi, dayanışma ve bir yere aidiyet duygusuna sahip olmakla ilgilidir (Gülmez, 2011: 68-69).

Beguine kadınları, şehir hayatının içinde olmak yanında yaşadıkları mütedeyyin hayatla da hem kamusal alanda hem de siyâsî çevrelerde “dindar kadınlar” olarak algılanmış ve onlardan destek görmüşlerdir. Basit, sade bir yaşam sürmeleri yanında şifa dağıtıcı boyutlarının olmasının ve kadınlar için sığınma evi görevi görmelerinin kendilerine olan güveni arttırdığı söylenebilir. Uzun süre varlıklarını sürdürmeleri ve giderek kalabalıklaşmaları bunu kanıtlamaktadır. Beguine kadınların amacı, yararlı olabilecekleri şekilde günlük hayatın içinde hizmet etmektir. Bu nedenle hasta bakıcılıktan, kumaş tüccarlığına, öğretmenliğe kadar birçok meslek dalında görev yapmışlardır. Ancak burada ilginç bir nokta vurgulanmalıdır. Beguinelere karşı daima mesafeli olan ruhban sınıfı olmuştur. Avrupa'da birçok beguine kadın, fikirleri ve ruhânîlikleri ile takdir görse de kilise hiçbir beguine kadın liderini ve bu cemâatin kendisini resmî olarak onaylama yoluna gitmemiştir. Üstelik topluluk kalabalıklaştıkça bu topluluğa bakışı da agresifleşmiştir.

2. Kilisenin Beguine Kadınlara Bakışı

Beguine kadınları ilk günlerden itibaren ruhban sınıfının takibinde olmuştur. Bu kadınlar hakkında “Vita” yazan teologlar da mevcuttur. Örneğin Jacques de Vitry, bu beguine kadınlarının kurucusu olarak görülen Oigniesli Mary'nin hayatını izlemiş ve bizzat kayıt tutmuştur. Onun hayatını izlerken beguine kadınlarını da yakından tanımış ve onlara karşı bakışı “*hayır işleriyle meşgul olan, kendisini Tanrı'ya adayan, kutsal kadın*” şeklinde olmuştur. Bu kayıtlar çok önemlidir. Çünkü Mary'nin biyografisi, XIII. yy.da ortaya çıkan kadın dindarlığının ayrıntılarını sunan en eski belge olarak kabul edilmektedir. Ruhban sınıfından olmayan kadınların dinlerini dünyada dinamik bir şekilde nasıl uyguladıkları ve daha önce manastırlarla ilişkilendirilen bir kutsallık seviyesine nasıl ulaştıkları hakkında bilgi vermektedir (Spencer-Hall, 2017: 3). Üstelik bu kayıt, ruhban sınıfı üyesi biri tarafından yazılmıştır. Jacques de Vitry eserinin ön sözünde beguine kadınları tanımlayarak aslında bu kadınların klasik portresi haline gelen şeyin taslağını da çizmiş oluyordu. Vitry, Liège piskoposluğunda bu kadınların varlığından şu şekilde bahsetmektedir:

*Çeşitli yerlerde, Mesih için bedensel zevklerinden vazgeçen, aynı zamanda cennetin krallığına duydukları sevgi uğruna bu dünyanın zenginliklerini bile küçümseyen birçok kutsanmış bakire topluluğu, yoksulluk ve tevazu içinde, cennetteki eşlerine bağlılıkla yaşıyor (ve) ellerinin emeğiyle geçiniyorlardı.*³ (Bartlett, 2023: 4).

Engizisyonun başlamasından önceki yıllarda Avrupa'nın bazı bölgelerindeki dinî ortamın da etik fikirler ve farklı dünya görüşlerinin tartışılması ve yayılması için uygun zemine sahip olduğu söylenebilir. XII. yy. ortalarından XIII. yy. başlarına kadar Katharlar, beguinelerin...vb. ortaya çıkışının gösterdiği gibi, çeşitli gruplar ve hareketler din ekonomisinden pay almak için rekabet edebilmiştir (Kaelber, 1997:130). XII. ve XIII. yy. dinî hareketlerinin birçoğu dönemin yaygın olan dinsel huzursuzluğunun etkisi ile sık sık sapkınlık eğilimleri barındırma şüphesiyle kovuşturulmaya uğramıştır. Beguine hareketi de bu şekilde özellikle şehir merkezlerinde güç kazandıkça hem laik hem dinî otoritelerin baskısına maruz kalmıştır (Opitz, 2005: 296-297). Beguinelere, XIV. ve XV. asırlarda çoğalmış ve gittikçe kalabalık bir topluluk olmaları kilisenin dikkatini çekmiş; kendilerine bağlı olmayan ve dinsel anlamda bir varlık göstermeye çalışan bu grubun faaliyetleri kilise tarafından özellikle takibe alınmıştır. Dinî konularda bağımsız davranan bu kadınların herkes içinde konuşmalar

³ ‘multas sanctorum virginum in diversis locis catervas, que spretis pro Christo carnalibus illecebris, contemptis etiam amore regni celestis huius mundi divitiis, in paupertate et humilitate sponso celesti adherentes labore manuum tenuem victum querebant.

yapması, din adamlarını rahatsız etmiş; Aquinolu Thomas gibi bazı teologlar kadınların sadece erkeklerin olmadığı ortamlarda mahrem alanlarda konuşabileceklerini belirtmiştir. Hatta zamanla kilisenin bu topluluğa karşı sert tutumlar benimsediği, beguinelere gösterdikleri tavırlardan bellidir (Abaydın, 2017: 16-17).

Zaten kilise için kadınların dinî hayattaki yeri ancak mistisizm boyutunda saygı gösterilmesi gereken bir şeydi, kilise boyutunda kurumsal bir etkileri olamazdı. Çünkü kadınlar rahip olarak atanamıyordu, Mesih kadınlardan hiç kimseyi havârî olarak seçmemiştir ve bazı teologların kadınlarla ilgili olumsuz ifadeleri vardı (Abaydın, 2017: 20). XIV. ve XV. yy.larda kadınlar heterodoks faaliyetlerdeki bu savunmasızlıklarını kırmayı başararak Yüksek ve Geç Orta Çağ kilisesinde eksik olan liderlik rollerini kazanmaya başlamışlardır (Mitchell, 2011: 292). Bu kadınlar arasında çoğu zaman ruhban sınıfının uygulamalarını eleştirenler de ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında beguinelere de sayılabilir. Beguine kadınlarını din adamlarının eleştirme nedeni, manastırda olduğu gibi katı hayat koşulları olmaması ve özgür oldukları için rahiplerle aralarında herhangi bir dolaylı ilişki bulunmaması ya da başlarında güçlü Ortodoks kişilerinin bulunmamasından kaynaklıdır. Aslında bu saldırıların altında yatan neden, kadınların “güçsüz” görülmesi üzerine kurulan toplumsal öngörüdür (Gülmez, 2011: 74).

Beguinelere davalarına bağlılıkları, İsa'nın çarmıha gerilişi ve Efkariya⁴, Bakire Meryem gibi temel sakramentlere bağlılıklarından ileri gelmekteydi. Tanrı ve azizlere bağlılıkları ve tefekkür dolu yaşamlarında erkek rahiplerin kılavuzluğuna izin verilmemesi, kilisenin gücünü ve otoritesini zayıflatan noktalardan bir tanesiydi. Bu nedenle bazı beguine kadınlar, saldırılara uğrayabiliyordu. Ancak bu kadınlar, vizyonlarını yazan bir din adamı bulurlarsa saldırılardan korunuyorlardı (Morrison, 2016: 137). Asıl sıkıntılar, hareketin giderek kalabalıklaşması ile başlamıştı. Ancak belki de kısmen çok sayıda kadının katılımı ve tepkinin coşkusu nedeniyle hayal kırıklığı başladı. Bu kadar çok sayıda kadının görünür gruplar halinde yüksek derecede özerklik sahibi olması veya koca, baba ya da din adamları tarafından asgari denetimle faaliyet göstermesi doğal düzeni ihlal ediyor gibi görünüyordu. Dindar bir yaşam süren, istedikleri yerde pastoral tavır almakta özgür olan ve bu nedenle kilise tarafından nispeten engellenemeyen bu kadar çok kadın gerçeği, yine kilise için zamanla tehdit edici hale geldi. Ayrıca bu kadınların sapkın liderler için başlıca hedef olmalarından ve kendi başlarına bırakıldıklarında heterodoks görüşler geliştirip doğruluk yolundan uzaklaşmalarından korkuluyordu. 1273 yılında Piskopos Bruno, Papa X. Gregory'ye yazdığı bir mektupta beguinelere dinî bağlılıklarını “*rahiplerine itâat etme zorunluluğundan ve evlilik bağlarının zorlanmasından*” kaçmak için kullandıklarından şikayet etti ve “*onları evlendirme ya da onaylanmış bir düzen altına sokma*” şeklinde bir fikir üretti (Voaden, 1994: 60-61).

Beguinelere kilise ile ilişkileri incelendiğinde hem bir kadın hareketi hem de kiliseden bağımsız laik bir grup olmaları nedeniyle özellikle kontrol altında tutulduğu söylenilebilir. Aslında kilise, beguine meselesini üç aşamada çözmeye çalışmıştır. Bunlardan bir tanesi beguinelere kendilerini kiliseye kabul ettirme süreci olmuştur. Kilise, bu aşamada temkinli bir tavır sergilemiş ve beguinelere kanonik dinî gruplardan farklarına vurgu yapmış; maddi olarak kiliseye yük olmayan bu kadınların dinî yaşamda kullanılabilirliği ile kontrol edilemezliği arasında çelişkili tavırlar göstermiştir. Kilise daha sonra beguinelere tanıma aşamasında bocalamıştır. Çünkü Jacques de Vitry gibi Haçlı seferlerinde bile etkisi olan bazı teologların bu kadınları incelemesi ve onların adına eserler yazması topluluğun tanınmasına katkı sağlamıştır. Hatta Jacques de Vitry'nin etkisi ile III. İnnocent tarafından kanonik onay verilmesi beklense de papanın ölmesi ile bu durum muallakta kalmıştır (Temiztürk, 2022: 59, 60).

Beguinelere ve kilise arasındaki ilişkilerin üçüncü aşaması ise beguinelere güç kaybetmeye başladığı dönemde olmuştur. Bu dönemde Lateran (1215) ve Viyana Konsili (1311) süreçleri yaşanmıştır. 1215'teki Dördüncü Lateran Konsili, yeni tarikatların kurulmasını yasaklamış ve onlar için kanonik olma yoluna ve kadınların kendi dinî cemâatlerini kurma umutlarına fiilen son vermiştir. Konsilin kabul ettiği “*yeni tarikatların ancak kilise onayı almış tarikatlar bünyesinde faaliyet*

⁴ Efkariya, Kutsal Komünyon olarak da bilinen Hristiyan inancındaki bu sakrament,

gösterebilecekleri” kararı sonrası birçok kadın hareketi ancak erkek tarikat düzenlerine eklenilerek hayatta kalmak zorunda kalmıştır. Bu dönemden sonra kadın evleri, varlıklarını sürdürebilmek için erkek tarikatların cömertliğine muhtaç kalmıştır denilebilir (Voaden, 1994: 5; Temiztürk, 2022: 60). Kilise, büyük Lateran Konsilinde onaylanmış bazı kurallar dışında hiçbir cemâatin varlığına izin verilmemesi gerektiğini ilan etmişti. Beguineler yavaş yavaş, neredeyse bilinçsizce, bu kanuna fiilen aykırı olarak büyümüşlerdi. Bu yüzden kilise için mevcut zorluklarının çözümü, beguineleri tanınmış bir tarikata bağlamakta yatıyordu (Lea, 1906: 372).

XIII. yy. normlarına uygun olarak Thomas gibi bazı teologlar manastır yaşamını beguine yaşamından daha önemli görüyorlardı. IV.Lateran Konsilinde beguinelerin ayrı bir tarikat oluşturmak yerine yerleşik rahibe manastırlarına katılmaları gerektiğine karar verildi. Ayrıca Viyana Konsili beguineleri eleştirdi çünkü dindar kadınlar olduklarını iddia ediyorlardı ama yine de itâat yemini etmeyi ya da onaylanmış bir kurala uymayı reddederek bir Orta Çağ rahibesinden beklenen standartlara uymadıklarını da göstermiş oluyorlardı (Evans, 2018: 40). Bu eleştiriler zamanla daha da artmıştır. Beguinelerin sayısının giderek artmasıyla, birçok teolog tarafından da eleştirilmeye başlanmıştır. Örneğin 1243 yılında Köln bölgesinde beguine evlerinde 2000 civarında kadının yaşadığı iddia edilmekte ve “*Beguine adındaki genç kadınların çoğaldığından*” şikâyet edilmektedir (Temiztürk, 2022: 54-55).

XIV. yy. başlarında Engizatör Bernardo Gui, bir beguine ya da valdocunun⁵ sokakta birbirlerini “*İsa Mesih kutlu olsun*” sözleriyle selamlama alışkanlığı olduğunu söyledi. Ona göre bu selamı kullanan herkes tutuklanmak zorundaydı. 1311 yılında Papa V. Clement'in yönetiminde Viyana Konsilinde beguine ve beghardları baskı altına alan ve onların ağır şekilde cezalandırılmalarını talep eden kararnameler kabul edildi. 1366'dan 1378'e kadar Papa V. Urban ve XI. Gregory tarafından beguineler üzerine başlatılan zulüm nedeniyle IV. Eugenius'un (1431-1447) papalığına kadar beguineler resmen eski parlak günlerinden uzaklaşmış oldular. 1421 yılında Papa V. Martin: “*Köln başpiskoposuna, belirli bir kurala bağlı olmadan din kisvesi altında yaşayan kişilerin oluşturduğu küçük manastırları araştırmasını ve yok etmesini* emretti.” (Magee, 2002: 14). Mainz Eyalet Konseyi, 1259'daki bir önceki konsey tarafından ifade edilen beghard ve beguinelerin kınanmasını kesin bir dille tekrarladı ve bu 1310'da bir başka Mainz Konseyi tarafından tekrarlanırken beguinelerin tanınmış topluluklarını düzenleyen diğer kanunlar, gözetim altında yerleşik bir yaşam sürenler ile mağaralarda vaaz veren ve az anlaşılan ancak şüpheyle karşılanan doktrinleri yayan gezgin dilenciler arasındaki ayrımın açıkça çizildiğini göstermektedir. (Lea, 1906: 367).

1311 yılında Almanya çevresinde dinsel huzursuzlukların artması beguineleri de etkiledi. Sekiz yıl sonra Papa XXII. John tarafından ilan edilen örtülü bir kınama içinde beguineler de yer aldı. Bu kınama bildirgesinde:

“Genellikle beguine olarak adlandırılan, hiç kimseye boyun eğmemekte kararlı olmalarına rağmen ne mal-mülkten vazgeçen ne de kabul edilmiş bir kurala göre yaşayan, sonuç olarak hiçbir şekilde muntazam denilemeyen, bununla beraber sözde beguine alışkanlığı takınan ve özel tercih ile hazırlandıkları muayyen dindara sadık bazı kadınlar var. Deliliğe vâkıfmiş gibi çoğunun tartıştığı ve ‘En Yüce Teslis’ ile ‘ilâhi öz’ konusunda vaaz verdikleri, bu nedenle konularını sonsuza dek yasaklamamız ve Tanrı'nın kilisesinden tamamıyla kovmamız gerektiği sürekli ve düzenli olarak bildiriliyor. Uzun süre varsaydıkları ya da herhangi bir şekilde tekrar kabul ettirildikleri konularını gerçekte hiçbir şekilde sürdürmemeleri için inatçı olanlara derhal empoze etmeyi istediğimiz aforoz tehlikesiyle tüm bu kadınlara yasak getirmeliyiz.” yazmaktaydı (Akt. Kahveci, 2013: 87).

Beguinelere katılım arttıkça muhalefet de artmaya başladı. 1312'de Viyana Konseyi bu muhalefete resmî bir ses vermiş oldu ve din adamları beguineleri resmî olarak kınamış oldu. Konseyde: “*bize, genellikle beguine olarak adlandırılan ve bir tür deliliğe tutulmuş olan bazı kadınların Kutsal Üçlü*

⁵ İngilizce Waldensians olarak bilinen Valdocular, Katolikler tarafından heretik olarak görülen bir Hristiyan tarikatıdır.

ve ilâhi öz hakkında tartıştıkları, inanç ve âyîn konularında Katolik inancına aykırı görüşler ifade ettikleri ve birçok basit insanı kandırdıkları söylendi.” denmektedir. Bu konseye göre bu kadınlar kimseye itâat sözü vermedikleri, mülklerinden feragat etmedikleri ve resmî manastır kurallarını kabul etmedikleri sürece dinî tarikatlarla ilişkili olmalarına rağmen kesinlikle “*dindar*” olmadıkları için yaşam tarzlarının kalıcı olarak yasaklanması ve “Tanrı'nın Kilisesinden” tamamen dışlanması kararı kabul edilmiştir. Papa XXII. John tarafından 1317'de yayınlanan bu bildirin ardından, beguinelerin dağıtılması ve üyelerinin düzenli tarikatlara dahil edilmesi emredildi (Voaden, 1994: 61).

1311-12'de Viyana Konsilindeki kilise babaları, “Özgür Ruh'un sapkınları” olmakla suçlanan beguine ve beghardlara yönelik Engizisyon zulmünü yıllar boyunca harekete geçiren *Ad Nostrum* Kararnamesini hazırlarken neredeyse beguine liderlerinden biri olan Porete'nin kitabından alıntılardan yararlandılar. Papa V. Clement ve Viyana'da toplanan kilise mensupları, sorunlu beguine topluluklarına karşı yasal düzenlemeler getirmeye çalışan *Cum de Quibusdam* Kararnamesini hazırlarken de Porete'yi örnek almış olabilirler. 1320'lerde Papa XXII. John yönetiminde kınama ve idamlarla sonuçlanan bir süreç yaşanmıştır (Field, 2012: 3). *Cum de Quibusdam* kendi içinde çelişkili olarak adlandırılmıştır çünkü Beguinelerin kınanmasıyla başlar ama varlıklarını sürdürmelerine izin veren bir kaçış maddesiyle biter. *Ad Nostrum Qui*, Beguineleri nitelendirirken ve onlara verdiği cezalarda daha büyük bir ciddiyet ifade eder. Çoğu bakımdan *Ad Nostrum Qui*'ye karşılık gelen M'deki No. 27, Almanya'da beghardlar olarak adlandırılan bir grubu ve onların sekiz hatasını anlatır. *Ad Nostrum Qui* bu bilgiyi iki eklemeye tekrarlar: piskoposluk yetkililerine sapkınlıkla mücadele etmeleri talimatı verilir ve mezhebin tanımı “*genellikle beguine olarak adlandırılan bazı inanmayan kadınların*”⁶ maddesini içerecek şekilde genişletilir (Tarrant, 1974: 300, 302).

Aynı yılın sonlarında yayınlanan ikinci resmî mektupta, iffet vaadi almadıkları halde münzevî bir hayat yaşayan beguine olarak adlandırılan dindar kadınların olduğu kabul edilmiştir. Konseyin böyle çelişkili kararlar alması, piskopos ve papazları da çelişkiye düşürmüştür ve bu kadınlara yönelik bir kararsızlık durumunu ortaya çıkarmıştır. 1318 gibi Roma, geçici veya bir ev ile bağlantılı olmaları temeli üzerine öğreti karşıtı ve Ortodoks beguineler arasında bir ayırım yapmıştır. Buna göre geçici beguineler öğreti karşıtı olarak değerlendirilmiştir. (Kahveci, 2013: 87-88).

Viyana Konsilinin beghardları kınadığı açıktır. Konsil de yasağı tekrar vurgulamıştır. Beguineler sapkın oldukları için değil, dinî bir tarikat olmadıkları için manastırlara sahip olmamalıdır kararı: “*Bazıları hakkında ‘Beguines’ olduğunu söylüyorsunuz: (Onlar) Kimseye itâat sözü vermedikleri, kendi kurallarından vazgeçmedikleri ve onaylanmış herhangi bir kuralı kabul etmedikleri için hiçbir zaman dindar olamazlar.*”⁷ maddesiyle vurgulanmıştır (Tarrant, 1974: 308).

Görülmektedir ki kilise, daha önce dindarlıklarına hayran oldukları bu kadınlarla mesafelerini arttırmış ve kiliseden tamamen dışlanmalarını isteyerek “sapkın” olarak damgalanmalarına giden süreci başlatmış oldu. Nitekim Viyana Konseyi, sapkınlığı dikkatle incelemiştir. Ayrıca konseyde Piskoposlara ve Engizisyon görevlilerine, bu sapkınlığı benimseyen herkesi özenle takip etmeleri ve serbestçe vazgeçmedikleri takdirde usulüne uygun olarak cezalandırılmalarını sağlamaları emredildi. Çünkü beguine adı altında topluluklar halinde yaşayan dindar kadınlar, sapkın gezginlerden kolayca ayırt edilemiyordu (Lea, 1906: 369).

Beguinelerin kilise tarafından sapkın olarak görülmesinin nedeni, onların “*Özgür Ruh Hareketi*” gibi heretik akımlarla ilişkili oldukları inancından ileri gelmiştir. Özgür Ruhçular apostolik (havârisel) yaşamı taklit ederek ve Tanrı'yla birliğe ulaşarak başarmayı umuyordu ki bu iki hedef Orta Çağ ve sonrasının maneviyatına hâkim olmuştu. Özgür Ruh hareketi kilise tarafından XIV. yy.a geldiğinde, bir sapkınlık olarak tanımlanmıştır. Bunun bazı nedenleri vardı. Örneğin kilise, kadınların vaaz vermesini kabul etmiyor ama Özgür Ruh Hareketi buna izin veriyordu. Diğer bir nedeni bunların yoksullara kendi İncillerini okuyabilmeleri için yerel dilde okuma yazma öğretmiş olması idi.

⁶ quarundam infidelium mulierum, quae Beguinae vulgariter appellantur.

⁷ Cum de quibusdam » states that the Beguines « cum nulli promittant obedientiam, nec propriis renuncient, neque profiteantur aliquam regulam ap probatam, religiosae nequaquam existunt.

Nitekim çoğu iyi bir teolojik kelime dağarcığına sahipti ve cahil bir gürûh değildi. Kiliseye göre Özgür Ruh'un sapkınlığı Champagne, Thüringen, Brüksel, Köln, Bavyera ve diğer bölgelerde geniş çapta yayan gruplar gezgin dokumacılar, boyacılar ve beghard ve beguine olarak bilinen gruplardı (Magee, 2002: 1,4,5).

Özgür Ruh sapkınlığının ilk karşıtlarından biri olan ve 1257 ya da 1263'te Augsburg'da vaaz veren Albertus Magnus; ruhun özgürlüğünü, kişinin ruhunu beden tarafından engellenmeden istediği her şeye yöneltebilme yeteneği olarak tanımlamıştır. Bu şekilde özgür ruh; azizlerin, meleklerin ve hatta Tanrı'nın yanında olabilirdi. Albert böyle bir özgürlüğü Tanrı'yla bir olma yeteneği olarak nitelendirmedi ancak Augsburg'da vaaz verirken yakındaki Ries'te tam da böyle şeyler söyleyen erkekler ve kadınlar vardı ve Albert daha sonra onlarla uğraşmak zorunda kalacaktı. Çünkü XIV. yy.a gelindiğinde ruhun özgürlüğü, bir sapkınlık olarak tanımlanmaktaydı (Magee, 2002: 5).

Bütün bunlar, kendilerine “Özgür Ruh'un Kardeşleri” adını veren Ortlieb'in takipçileri tarafından beghard ve beguinelere alışkanlık ve ünvanlarının benimsendiğine işaret etmektedir. Aslında beghardlar ya da beguinelere nispeten azı bu sapkınlıklara bulaşmıştı ama hepsi bu sorumluluğu paylaşmak zorundaydı ve en düzenli yaşamları süren ve en saf ortodoksluktan ilham alan her iki cinsiyetten topluluklar, ayırt edici bir ünvandan yoksun oldukları için sayısız sıkıntıya maruz kaldılar. Özellikle iğrenç olarak görülen sapkınlıklar, beghardlar ve beguine olarak anathematize edildiğinde, hataları paylaşmadan bu ismi taşıyanların ortak sorumluluktan kaçması imkansızdı. John'un Ruhani Fransiskanlarla tartışmaya girmesi, onları açık bir isyana sürüklemesi, bu şekilde yarattığı yeni sapkınlığa kindar doğasının tüm acımasız öfkesiyle zulmetmesi süreci daha da kötüleştirdi (Lea, 1906: 354-355).

Özgür Ruh'un sapkınlığı ile beghards ve beguinelere XIV. yy.ın ilk yarısında Avrupa çapında geniş çapta iletişim kurmasına rağmen Özgür Ruh'un birleşik bir örgüt olmadığı da o dönem söylemler arasında olmuştur. Birçok farklılıkları bulunan önemli bir inanç yelpazesine sahip olan yani inançları tamamen aynı olmayan gruplardı. Ancak yorumcular, Hristiyanların görmekten hoşlandıkları farklı sınırları birbirine karıştırıyor ve bu nedenle suç, sapkınlıkların veya onları suçlayanların kafa karıştırıcı diline atfediliyordu. Kesinlikle kâfirlerin orantısız bir şekilde kadınları vardı. Kadınlar, ruhsal mükemmellik fikrinden özellikle etkilenmiş görünüyordular (Magee, 2002: 4).

XIV.yy. başlarında Viktringli John, Könlü beghard ve beguine adlı kadın ve erkeklerin, tapınak olarak adlandırdıkları bir yer altı sığınağında gece yarısı çıplak âyînler düzenlediklerini ve âyîne katılanların, kendilerini Adem ve Havva'nın durumuna döndüklerini düşündükleri için, sevindiklerini anlatmıştır.

“Orada ‘şeytanın rahibi’ âyîn yaptı ve bir vaaz verdi. Ardından topluluk ışıkları söndürdü, eşlerini seçti ve ziyafet çekti, dans ettiler ve zinâ yaptılar. Bunun Adem ve Havva'nın dünyaya gelmeden önce yaşadıkları cennet hali olduğunu söylediler. Liderleri kendisini Mesih olarak adlandırıyor ve idama mahkûm edilmesine rağmen üçüncü gün dirileceğini iddia ediyordu. Genç ve güzel bir bakireyi Meryem olarak tanıttı ama Mesih'in bir bakireden doğmadığını, Tanrı'nın ne doğduğunu ne de acı çektiğini ve oruç tutmanın gereksiz olduğunu âyîne katılanlara söyledi.” (Magee, 2002: 6).

Bu süreçte bazı beguine kadınların sapkın olarak nitelendirilmesi, kilise ile aradaki savaşın ilk kıvılcımı olmuştur. Kaydedilen ilk gerçek zulüm örneği, 1290 yılında Colmar'daki Fransisken rahibin iki beghard ve iki beguinenin ve Basle'de sapkın olarak gördüğü birkaç kişinin tutuklanmasına neden olduğuna dair kısa bir bildiridir (Lea, 1906: 367). Ancak beguinelere mensup Margarite Porete'nin (ö. 1310) yazdığı kitabın kilise öğretilerine ters düşmesi sebebiyle heretik olarak suçlanması ve kilise tarafından yakılarak cezalandırılması (Abaydın, 2017: 16-17) kilise ile ilişkileri eskisi kadar düzelmeyecek şekilde germiştir. Beguine Marguerite Porete, Özgür Ruh sapkınlığını teşvik ettiği şüphesiyle Engizisyon Mahkemesine çağrıldı ve 1310'da yakılarak öldürüldü. Engizisyoncular, Özgür Ruh sapkınlığını tüm beguinelere ve daha az sayıda ama belki de daha aktif olan beghardlarla özdeşleştirdiler. Ancak ilginç bir tezatlıkla Belçika'daki beguine sapkınlığına karşı bir siper olarak görülüyordu ve erken dönem bir mütedeyyin olan Oigniesli Mary, Albigensianlara karşı düzenlenen

Haçlı Seferi'ni desteklemiştir. Beghard ve beguinelere sapkın eğilimleri, kilise tarafından ciddi disiplin önlemleri alınmasını gerektirmiş ve Papalık, özellikle Almanya'daki piskoposlar ve Engizisyon tarafından defalarca kınanmıştır (Magee, 2002: 9,11, 12).

Kilisenin beguinelere mücadelesinin sembolü olan Marguerite Porete örneğini anlamak, kilisenin bu topluluğa karşı bakışının boyutlarını net olarak gösterecektir. Belçika'nın Hainault kentinde doğan Marguerite, Özgür Ruhlar adı verilen bir tarikatla ilişkilendirildi. Giderek daha fazla şüphe çekmeye başlayınca kilisenin takibine takıldı. Nitekim tüm beguinelere özenle hazırlanmış topluluklar halinde yaşamıyordu. Marguerite, görünüşe göre bir yerden bir yere dolaşarak yalnız bir hayat yaşadı. Yaklaşık 1290 yılında yazdığı "*Sade Ruhların Aynası*" adlı kitabı yetkililerin dikkatini çekti. 1306'da tutuklanması, kitabına yönelik açık bir saldırıyla aynı zamana denk geldi. Buna rağmen aralarında bir rahip, bir keşiş ve bir ilahiyâtçının da bulunduğu üç kilise adamı karşısında söylemlerinden vazgeçmeyip, yazdıklarını onayladığında, kitabı kamuoyu önünde kınandı ve yakıldı. Kitabının yakılması bir anlamda onun yerine geçmiştir. Sessiz kalmak yerine Porete, aforoz edilme pahasına, kendi dinini yaymaya devam etmekte ısrar etti. İnançları nedeniyle 1308'de yeniden tutuklandı. Bir buçuk yıl boyunca hapiste kaldı. Sorgulayıcılarla konuşmayı, günahlarının bağışlanmasını istemeyi ya da duruşma için gerekli yeminleri etmeyi reddeden Porete, gücün yalnızca Tanrı'da olduğunu iddia etti. "Küçük Kutsal Kilise" olan insancıl Katolik Kilisesi ile "Büyük Kutsal Kilise" olan Özgür Ruhların sevgi dolu topluluğunu karşılaştırdı. Dünyevî adalet anlamsızdı çünkü yalnızca ilâhi adaletin bir önemi vardı. Bu durum, onun kaderine karar verecek olan rahipler ve teologlar gibi dünyevî adalet sahiplerini rahatsız etmiştir (Morrison,2016: 137-138).

1310 yılının Mart ayında başlayan yargılamada mahkemenin kendilerine danıştığı Paris Üniversitesinden teologlar; Porete'nin kitabından alıntılanan önermelerin sapkınlık içerdiği ve bunları içeren bir kitabın yok edilmesi gerektiği, kanonistler ise Porete'nin iş birliğine yanaşmaması ve inatçılığın dolaylı sapkın olarak nitelenebileceği görüşünü iletmişlerdir. Nihayet kanonistlere yeniden danışıldıktan sonra, Cambrai'deki daha önceki tutuklanmalarına da atıfla Porete hakkında "tekrarlanan sapkınlık" hükmü verildi. Bu hüküm doğrultusunda Porete, cezasının infazı için seküler yetkililere teslim edildi ve 1 Haziran 1310 günü, Fransa tarihindeki birçok idamın ve işkencenin gerçekleştirildiği *Place de Grève*'de (şimdiki adıyla l'Hôtel de Ville Meydanı), bir kronikte aktarıldığına göre, seyredenleri ağlatacak kadar büyük bir asalet içinde yakılarak öldürüldü (Canaslan, 2021: 157; Heffernan, 2021: 141; Brown, 2010: 76-77; Mitchell, 2011: 291-292; Opitz, 2005: 297). Onun 31 Mayıs 1310'da Paris'te yakılışı Fransa da bilinen ilk resmî *auto de fe* meydana gelmesidir. (Lea, 1906: 122-123,368).

Canaslana göre:

"Porete'nin eserinin sapkınlıkla suçlanması başlıca nedeni panteizm⁸ ve Sünnî İslam geleneğindeki yaklaşık karşılığı ibahilik olan antinomianizm⁹, yani kendini dinî ve ahlâki yasaların üstünde görüp bunları reddetmek olarak görülebilir. Bunun yanında bir kilise teşkilatı veya nüfuzlu bir aile tarafından korunmadan öğretilerini kendi başına, bir başka deyişle 'kadın başına' yaymış olmasına da dikkat çeker. Porete'nin infazı, bir kadın teoloğa yönelik bu infaz, Papalık Engizisyonunun Avrupa'daki heterodoks ve komüniter dinî gruplar üzerindeki baskısını artırmasının da miladı sayılır. Onun davasından hemen sonra, Papa V. Clementius'un davetiyle 1311-1312 yılları arasında Fransa'da toplanan Viyana (Vienne) Konsilinde sapkınlığa karşı yasalar kesinleştirilecek ve kuzey mistisizmiyle mücadele sistemli hale getirilecektir." (Canaslan, 2021: 157)

1310 yılında, Marguerite Porete'nin, sapkınlığı nükseden biri olarak Paris'te kazığa bağlanıp yakılmasından sonra birçok başka kadın da acı çekmiştir. Aslında beguine hareketi başından beri savunmasızdı. Çünkü her insanın rolü olduğu bir toplumsal düzene meydan okumak, beguinelere tehlikeli bir konuma sokuyordu. Bu nedenle seçtikleri rol ne dinî ne de din dışı bir roldü. Beguinelere

⁸ Panteizm, evrenin kendisinin Tanrı olduğunu savunan bir görüştür. (Hemşinli-Akman, 2020:745)

⁹ Teolojik açıdan antinomianizm dinsel sorumsuzluk ise antinomianizm olarak bilinen ahlâk kurallarına karşı olmak anlamına gelmektedir. (Olgun, 2004: 115)

o dönemde mevcut olan kategorilerle uyuşmayan bir kutsal yaşam vizyonuna sahiptiler (Mitchell, 2011: 291-292). Viyana Konseyi denilen konsey tarafından bu amaç yürürlüğe girmiştir.

Genel olarak bakıldığında kilise topladığı tüm konseylerde ya da bildirilerde ruhban sınıfını beguinelerin “sapkın” bir grup olduğu fikri üzerinde birleştirmiş ve mücadeleye zemin hazırlamıştır. Süreç içerisinde heretik akımlarla ilişkilendirilmeleri, beguine kadınların yaşadığı zulmü arttırmıştır. Beguine evlerinin sayısı arttıkça kilisenin tutumu da sertleşmiş ve Engizisyon Mahkemeleri devreye girmiştir. Kilisenin beguinelere karşı tüm sert önlemlerinin altında onların sapkın olduğunu sadece din adamlarına değil tüm Avrupa’ya da kabul ettirme düşüncesi yatıyordu. Bu yüzden hiç âdil ve merhametli davranmadıkları, konsey kararları ve uygulamalarından da belli olmaktadır.

SONUÇ

Orta Çağ Avrupası açısından düşünüldüğünde, kilisenin kendi kurallarına göre dinî hayatlarını şekillendirmeyenlere karşı başlattığı mücadele tam bir güç zehirlenmesidir. Çünkü kendi otoritesi altına girmek istemeyenlere karşı kilise, tüm argümanları kullanarak sert bir mücadele başlatmıştır. Beguine kadınlar da güç kazandıkça kilisenin dikkatini çekmiş ve dikkatle izlenmiştir. Ancak zamanla Beguine kadınlar arasından bazı liderler, kiliseyi eleştirmeye başladıklarında kilisenin bu yapı üzerine sert önlemleri de hız kazanmıştır. Kilise, heretik mezheplere uyguladığı tüm acımasızlığı beguineler üzerine de uygulamış; onları önce kınamış, sonra dışlamış, sonra ise sapkın ilan ederek yok edilmelerine çalışmıştır.

Kilisenin bu kadınları toplumsal anlamda önce pasifleştirmeye çalışmasının asıl nedeni; bu kadınların güçlü ekonomik altyapıları yani şehir merkezlerinde ticaret ve ekonomik hacmi ellerinde tutmaya başlamaları, şehir hayatında söz sahibi olmalarıdır. Üstelik zamanla birçok soylu ve siyâsî kişinin de desteğini almaları, kadınlar arasında bir dayanışma örgütü oluşturmaları da kiliseyi rahatsız eden durumlardan biri olmuştur. Kadınlar arasında bu tarz örgütlenmelerin olması hiç şüphesiz ki kadınların daha özgür davranmalarını sağlıyor bu da kilisenin onlar üzerinde hakimiyet kurmasına engel oluyordu. Kadının özgür ve ekonomik açıdan güçlü olması, kendi otoritesinin sarsacak kadar tehlikeliydi. Şehir hayatına hâkim olmanın yolu da bireyler üzerine otorite kurmaktan geçiyordu.

Beguineler sapkın değil, dindar kadınlardı. Yaşamları hayır işleri ve tefekkür ile geçmekteydi. Aslında kilise için onların bu yönleri sorun olmamıştır. Kilise, erkek bir rahip kılavuzluğunu ve resmî manastır kurallarını kabul etmemeleri ve özgür kadınlar olarak kimseye muhtaç olmamalarından rahatsızlık duymuştur. Çünkü özgür kadın portresi, kilisenin tüm Orta Çağ’da yaratmaya çalıştığı “zayıf, ahlâksız, güçsüz ve korunmaya muhtaç kadın” imajını yerle bir ediyordu. Bu imajın her zaman diri olması kilisenin birey ve aile hayatı üzerindeki egemenliği açısından çok önemliydi. Bu nedenle “sapkınlık” suçlaması, bu kadınları hizaya sokmak için yeterli bir bahane olmuştur. Kilise, bu kadınlara oldukça acımasız davrandı. Hem liderlerinden bazılarını yakarak işkence etmiş hem de evlerini resmî manastır denetimlerine sokmaya çalışmıştır. Zamanla bu evleri tamamen ortadan kaldırarak bu örgütlenmeyi lağvetmeye uğraşmıştır. Ancak bunu başaramamıştır. Çünkü kilise, dünyevî yetkilerini Reform dönemi yenilikleri ile kaybetse de beguine evleri, varlığını uzun süre devam ettirerek kadınlar için bir sığınma evi olmuştur.

KAYNAKÇA

- Akalın, K.H. (2013). “Reform Sürecindeki Avrupa’da Ticaret Yasağından Kurtuluş”. KAU IIBF Dergisi, 4(5): 149-168.
- Abaydın, H. (2017). “Lutherci Protestan Teolojide Kadının Yeri ve Reform Sürecindeki Rolü”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bartlett, R. (2023). “Jacques de Vitry (d. 1240) and the Religious Life of his Time”, The Journal of the Historical Association, 108(379-380): 3-19

- Brown, J. N. (2010). "The Chaste Erotics of Mary Oigniesli Mary and Jacques de Vitry", *Journal of the History of Sexuality*, 19(1): 74-92.
- Canaslan E. (2021). "A Forgotten Figure of Philosophical Theology: Marguerite Porete" *Fe Dergi* 13(1): 155-164.
- Erbaba, H. (2015). "Sivil Toplum Örgütlerindeki Yönetici Kadınların "Sivil Toplumda Kadın ve Kadın Yöneticilik Sorunları'na İlişkin Görüşlerinin İrdelenmesi". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41): 1211-1219.
- Evans, G. (2018). "The Historical (mis)Perceptions of the Thirteenth-Century Beguines", *The Graduating Thesis. The Department of History in University of British Columbia, Canada.*
- Field, S. L. (2012). *The Beguine, The Angel, And The Inquisitor The Trials Of Marguerite Porete And Guiard Of Cressonessart*, University Of Notre Dame Press, İndiana.
- Frank, R.M. (2011). *A Diachronic Analysis of the Religious Role of the Woman in Euskal Herria, The Serora and her Helpers*, University of Iowa. Online article: https://www.academia.edu/472713/A_Diachronic_Analysis_of_the_Religious_Role_of_the_Woman_in_Basque_Culture_The_Serora_and_her_Helpers. E.T.25.08.2023.
- Genç, Ö. (2012). "Orta Çağ Avrupası'nın Dini ve Sosyal Hayatına İlişkin Bir Bildiri: Duplex Legationis Edictum", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 31(51): 39- 62
- Gülmez, D. (2011). "Orta Çağ'da Kadın Örgütleri Anadolu ve Avrupa Örneği", *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Herlihy, D. (1968). *Medieval Culture And Society*, Palgrave Macmillan.
- (1973). *Three Patterns of Social Mobility in Medieval History*, *The Journal of Interdisciplinary History*, 3(4), 623-647.
- Hemşinli H.- Akman, Z.O (2020). "Akılcı İnançtan İnançlı Akla: Deizm ve Panteizm Kısacasında Einstein'in Tanrı Anlayışı", *Bilimname XLI*, 2020/1: 723-761
- Howard E. B. (2019). "The Beguine Option: A Persistent Past and a Promising Future of Christian Monasticism", *Religions*, 10(491): 1-24.
- Heffernan C. F. (2021). *The Vita of Mary Oigniesli Mary and Late Medieval England*, *Neophilologus*, 105(1), 137-145.
- Lea, H. C. (1906). *A History of the Inquisition of the Middle Ages*, V. 2, Network: The Macmillan Company.
- İmamoğlu, T. (2001). "Orta Çağ Batı Dünyasında Din – Siyaset İlişkisi ve Sekülerleşme Seyrine Genel Bir Bakış", *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 1(2): 99 -106,
- Kaelber L. (1997). "Weavers into Heretics? The Social Organization of Early-Thirteenth-Century Catharism in Comparative Perspective", *Social Science History*, 21(1): 111-137.
- Kahveci, K. (2013). "Mistik Düğün", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 50: 83-90.
- Magee, M.D. (2002) *Christian Heresy Heresy and the Free Spirit: Beghards and Béguines*, Online article: https://www.academia.edu/17812335/Heresy_and_the_Free_Spirit_Beghards_and_B%C3%A9guines E.T: 07.08.2023.
- Morrison, S. S. (2016). *Medieval Woman's Companion/Women's Lives in the European Middle Ages*. Oxbow Books, USA.
- Mitchell. L.E (2011). *Women In Medieval Western European Culture*, Routledge.
- Olgun, H. (2004). *Protestan Ahlakiliği Sorunu ve Philip Melanchthon*, *Milel ve Nihal*, 2 (1): 115-144.

- Opitz, C. (2005). “Geç Orta Çağ’da Yaşam”, (Ed: Georges Duby- Michelle Perrot,). Kadınların Tarihi: Orta Çağ’ın Sessizliği C.II, ss.257-301. Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Spencer-Hall, A. (2017). “Mary of Oignies, of Nivelles, or of Villers: The Multiple Textual Identities of a 13th-Century Holy Woman” Open Library of Humanities, 3(1): 1–34,
- Şen, M. S. (2022). “Orta Çağ Dilenci Keşiş ve Gezgin Derviş Topluluklarının Karşılaştırmalı Bir İncelemesi”, FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimler Dergisi ,19: 37-65.
- Simons, W. (2001). Beguine Communities in the Medieval Low Countries, 1200–1565, University of Pennsylvania Press.
- Temiztürk, H. (2022). Kutsallık ve Heretiklik Arasında Bağımsız Mistik Kadınlar: Beguinelere, Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi, 8: 43-69.
- Tarrant J. (1974). “The Clementine Decrees On The Beguines: Conciliar and Papal Versions”, Archivum Historiae Pontificiae, 12: 300-308.
- Voaden, R. (1994). “God's Words, Women's Voices: *Discretio Spirituum* In The Writing Of Late-Medieval Women Visionaries”, Doctoral Thesis, The University Of York Department Of English And Related Literature. United Kingdom.
- Woods, R.V. (1977). Mediaval and Modern Women Mystics: The Evidential Character Of Religious Experience. Religious Experience Research Centre. <https://repository.uwtsd.ac.uk/id/eprint/360/1/RERC2-007-1-WOO.pdf> Erişim tarihi:10.06.2023
- Whaley, L. (2011). Women and the Practice of Medical Care in Early Modern Europe, 1400-1800, Palgrave.